

INTERVJU Z GLAVNIMI IN ODGOVORNIMI UREDNIKI REVIJE ANDRAGOŠKA SPOZNANJA OB 30-LETNICI IZHAJANJA

**Intervju z dr. Ano Krajnc, dr. Danielo Brečko, Tanjo Šulak,
dr. Nives Ličen in dr. Markom Radovanom**

V letošnjem letu revija *Andragoška spoznanja* obeležuje pomemben jubilej – 30. obletnico začetka izhajanja. Prva glavna urednica je bila dr. *Ana Krajnc*, ki je reviji urednikovala v letih 1995–2011, odgovorna urednica pa *Daniela Brečko*, ki je to funkcijo opravljala v letih 1995–2007. Revija je od ustanovitve izhajala štirikrat letno. Ustanovitelj revije je bilo sprva Andragoško društvo Slovenije, kot soustanoviteljica pa se je leta 1999 pridružila Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Publikacijo je v obdobju 1995–1997 izdajal Gospodarski vestnik, od leta 1998 dalje pa jo je začela izdajati Filozofska fakulteta. Leta 2008 je odgovorno urednico zamenjala *Katarina Majerhold*, ki je to funkcijo opravljala v letih 2008–2010, leta 2011 pa je njene naloge prevzela *Tanja Šulak*, ki je bila odgovorna urednica v letih 2011–2019. Sredi leta 2013 sta glavna urednika postala dr. *Nives Ličen* in dr. *Marko Radovan*. Skupaj sta revijo urejala v obdobju 2013–2017. V drugi polovici leta 2017 sta glavna urednika postala dr. *Sabina Jelenc Krašovec* in dr. *Borut Mikulec*, ki sta revijo skupaj urejala do leta 2020. *Andragoška spoznanja* so v letih 2019–2020 izhajala trikrat letno, od leta 2021 dalje pa izhajajo dvakrat letno. Od leta 2021 dalje kot glavni in odgovorni urednik revijo ureja dr. *Borut Mikulec*, funkcijo tehničnega urednika pa od leta 2020 dalje opravlja dr. *Tadej Košmerl*.

Od začetka izhajanja je imela revija uredniški odbor, ki so ga dopolnjevali mednarodni sodelavci. Prvi uredniški odbor so sestavljali *Milena Ažman*, mag. *Jordan Berginc*, mag. *Melita Cimerman*, mag. *Nada Češnovar*, mag. *Jožko Čuk*, *Jasna Dominko-Baloh*, dr. *Zoran Jelenc*, dr. *Janez Jereb*, *Božo Kočevan*, mag. *Jože Miklavc*, mag. *Vida Mohorčič-Špolar*, *Sašo Niklanovič*, dr. *Danica Purg*, dr. *Dimitrij Rupel*, dr. *Ivan Svetlik* in dr. *Pavle Zgaga*, prvi mednarodni sodelavci revije pa so bili dr. *Pavel Hartel*, dr. *Lian Carey*, dr. *Paolo Federighi*, dr. *Peter Jarvis* in dr. *Jost Reischmann*. Tovrstna struktura je bila ohranjena v obdobju 1995–2006. V letih 2007–2008 je revija vzpostavila skupni uredniški odbor, v letih 2009–2013 je bil vzpostavljen ločen uredniški odbor, nacionalni in mednarodni, skupni mednarodni uredniški odbor pa je revija spet vzpostavila leta 2014 in ga ohranila do današnjih dni.

Trenutni mednarodni uredniški odbor sestavljajo: dr. *Jim Crowther* (University of Edinburgh), dr. *Regina Egetenmeyer* (Julius-Maximilian-University Würzburg), dr. *Rob Evans*

(University of Magdeburg), dr. *Dušana Findeisen* (Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje), dr. *Annette Foley* (Federation University Australia), dr. *Marvin Formosa* (University of Malta), dr. *Monika Govekar Okoliš* (Univerza v Ljubljani), dr. *Maria N. Gravani* (Open University of Cyprus), dr. Paula Guimarães (University of Lisbon), dr. *Milena Ivanuš Grmek* (Univerza v Mariboru), dr. *Tina Kogovšek* (Univerza v Ljubljani), dr. *Martin Kopecky* (Charles University), dr. *Ewa Kurantowicz* (University of Lower Silesia), dr. *Danijela Makovec Radovan* (Univerza v Ljubljani), dr. *Malgosia Malec Rawinsky* (Stockholm University), dr. *Mirjana Mavrak* (University of Sarajevo), dr. *Maja Mezgec* (Univerza na Primorskem), dr. *Marcella Milana* (University of Verona), dr. *Tanja Možina* (Andragoški center Slovenije), dr. *Balázs Németh* (University of Pécs), dr. *Violeta Orlović Lovren* (University of Belgrade), dr. *Henning Salling Olesen* (Roskilde University), dr. *Barbara Samaluk* (Univerza v Ljubljani), dr. *Simona Sava* (University of Timișoara), dr. *Bernhard Schmidt-Hertha* (Ludwig-Maximilians University München), dr. *Maria Slowey* (University of Dublin), dr. *Matej Urbančič* (Univerza v Ljubljani), dr. *Danny Wildemeersch* (University of Leuven), dr. *George K. Zarifis* (Aristotle University of Thessaloniki), dr. *Anita Zovko* (University of Rijeka) in dr. *Tihomir Žiljak* (University of Zagreb).

Revija je vsa ta leta odpirala prostor za širjenje stroke, krepila dialog in izmenjavo spoznanj med raziskovalci in praktiki, omogočala polemiko in kritiko ter imela pomembno vlogo pri razvoju in uvajanju novosti v izobraževanje odraslih v praksi (kot smo pojasnili v Predgovoru pričujoče številke). Za časa mojega urednikovanja (od leta 2017 dalje) smo si v uredništvu prizadevali predvsem za odpiranje revije širši mednarodni skupnosti, kar je vključevalo: privabljanje tujih avtorjev, objavljanje člankov v angleškem jeziku, razširitev mednarodnega uredniškega odbora, indeksiranje revije v različnih mednarodnih bibliografskih bazah, pripravo pozivov za tematske številke, vključevanje tujih avtorjev v mrežo recenzentov, dvig citiranosti revije v revijah, ki so že vključene v bazo Scopus, in drugo. Pri tem smo bili relativno uspešni, »zataknilo« pa se je pri indeksiranju revije v bazo Scopus, saj smo bili pri tem dvakrat žal neuspešni (razloge za to smo pojasnili v Predgovoru). Posledično to pomeni, da je revija manj zanimiva za tuje (in domače) avtorje in njihove kakovostne prispevke, saj so tudi ti pod pritiskom svojih univerz, da objavljajo dela v revijah, ki so indeksirane v bazi Scopus (in WoS) in imajo visok faktor vpliva. Ko pa je Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS) pridobitev točk na razpisu za sofinanciranje izdajanja domačih periodičnih znanstvenih publikacij povezala tudi s tem, ali je revija vključena v bazo Scopus/WoS, smo se vse publikacije, ki nismo bile vključene v tovrstno bazo, znašle na robu preživetja, saj smo za naslednji dve leti dobile le 10 % sredstev, ki smo jih v preteklih letih od ARRS prejeli za izhajanje revije. Navidežno pehanje za mednarodni ugled in dvig prepoznavnosti revije z njenim indeksiranjem v mednarodni bibliografski bazi Scopus je tako čez noč postal temeljni pogoj za (finančno) preživetje revije.

S kakšnimi izzivi pa so se pri urejanju revije soočali moji predhodniki? O tem sem se v vlogi aktualnega glavnega in odgovornega urednika pogovarjal z glavnimi in odgovornimi uredniki revije *Andragoška spoznanja*: dr. *Ano Krajnc*, dr. *Danielo Brečko*, *Tanjo Šulak*, dr. *Nives Ličen* in dr. *Marko Radovanom*.

Začnimo s preprostim vprašanjem. Kako, zakaj in za katero ciljno publiko je nastala revija *Andragoška spoznanja*?

Dr. Ana Krajnc: Jaz vam čestitam, da ste pripeljali revijo do 30-letnice. Vem, da ni lahko, zlasti finančno. Pravijo, vsaj v Nemčiji velja neko pravilo, da če podjetje ali biro ali kakšna revija obstajajo 20 let, potem bodo obstajali še naprej. To je optimizem za tiste, ki bodo delali, če preživi prvih 20 let. Zdaj jaz sem se same obrti izdajanja revije učila v Zagrebu pri Andragogiji, pri Acu Kovačiču, ki je izdajal revijo Andragogija. Prej se je smatralo, da so *Andragoška spoznanja* jugoslovanska revija. Potem pa so se začele diskusije ob nastanku samostojne Slovenije. Inštitut za mednarodno sodelovanje pri nemški federaciji ljudskih univerz je trdil, da smo mi srednje razvita država in po njihovih kriterijih ne spadamo v skupino, kjer so Češka, Poljska, Madžarska in vse nove baltiške dežele. Seveda sem jaz temu oponirala in sem rekla, da bi tudi mi potrebovali sredstva, da nekako oživimo izobraževanje odraslih. No, takrat je v vseh novonastalih baltiških državah ta inštitut naredil kampanjo, po kateri naj bi izhajale nacionalne revije za izobraževanje odraslih. Nekako mi je uspelo prek Jakoba Horna, ki je bil direktor tega inštituta, in s prepričevanjem tudi Slovenijo spraviti zraven, čeprav nas niso hoteli. Imeli smo skupen sestanek, dobili smo osnovna sredstva, takrat je bilo 15.000 nemških mark, kar je bila kar neka vsota za začetek, za zagonska sredstva. Razni interesi so se pojavljali, ko so slišali, da imamo ta denar. So vsi želeli *Andragoška spoznanja*, je bilo kar precej povpraševanja po Sloveniji in so me klicali, da bi pri njih izdajala. No, jaz sem bolj zaupala Danieli, svoji študentki, in smo revijo imeli pri *Gospodarskem vestniku*. S temi sredstvi smo začeli, potem pa smo zamenjali glavnega urednika, pred tem pa revijo prenesli na Filozofsko fakulteto. Če skrajšam, smo odkrili in dobili zelo izdatnega sponzorja, in sicer Mobitel, ki je tudi skrbel za to, da opravlja svojo družbeno funkcijo; financiral je tudi našo revijo. Tako je bila relativno lahka pot, samo občasne stike smo vzdrževali z Mobitelom, pa tudi kakšno predavanje sem kdaj tam imela kot obliko zahvale za to, da smo financirani.

V Helsinkih na konferenci smo dobili prvo mesto za grafično ureditev – tako, kot je bila revija takrat – format, stolpci in tako dalje. Se je tudi drugače tiskala. Po zaslugi Daniele smo dobili takega oblikovalca in sem bila prav vesela, da smo bili izbrani v Helsinkih. Jaz bi rekla, da nam je tehnični vidik veliko pomenil, ker sem včasih od ljudi, ko sem imela na terenu do 45 javnih predavanj na leto, ugotovila, da imajo krasne primere, ki bi jih lahko opisali v reviji kot zgledne primere. Oni so to tudi obljubili in bili navdušeni, potem pa članka ni bilo. Zelo težko je bilo pridobiti avtorje, relativno stalne avtorje ...

Revija je izhajala, ampak mi smo že v začetku apelirali tudi na DVV, nemški inštitut za visoke ljudske šole, da naj bo za praktike, za razvoj prakse, in za nacionalni razvoj teorije; tega, kar mi raziskujemo, da vemo, kaj spreminjamo, kaj razvijamo. Revija je zato že od začetka imela dva dela in smo s tem dobili tudi več naročnikov, večjo klientelo. Bil je prvi del posebno praksa, kot veste, in teorija, kar je bilo raziskav in tako dalje. S prakso smo pa dobivali konkretne primere in to je bila relativno dobra kombinacija in nam je dala precej naročnikov. Zdaj so potrebe drugačne ... Morate mi priznati, glavni uredniki, da se jaz namenoma ne vtikam v vaše delo, ker sem tudi nadaljnji razvoj andragogike, ko sem

odšla, prepustila tistim, ki so ga prevzeli. Vsak ima svoje ideje, svoje limite, svoje meje in svoj koncept. Najboljše je »*Your way is the best way*« in tako sem pustila po tem angleškem pregovoru. Mislim, da je to prednost. Zdaj vi, vidim, ste šli pa bolj na to – ker zahtevajo, da je vse angleško – da bi skoraj morala v angleščini izhajati in biti konkurent neštetim angleškim revijam, ki se izdajajo od Glasgowa do Amerike. Ste precej angleščine uvedli, razlogi so družbeni, družbeno stanje je drugačno. Ko je revija nastajala, smo imeli pač ene svoje ideje, zdaj imate druge, ki so verjetno odraz družbenih potreb. Mislim, da se je bolj orientirala na znanost, na raziskave, ker potrebujete točke in tako naprej, in je to edino mesto, kjer lahko publicirate.

Dr. Daniela Brečko: Hvala, Ana. To so taki lepi spomini na začetke revije. Verjetno sva se z Ano našli tudi zato, ker sem jaz takrat delala v družbi, ki se je tako ali drugače ukvarjala z založništvom in je bilo kar nekaj izkušenj že nabranih. Seveda bolj za gospodarski segment, revijo *Gospodarski vestnik* ste verjetno poznali kot neke vrste osrednjo poslovno revijo takrat v Sloveniji. K temu smo potem dodali v bistvu revijo *Andragoška spoznanja*. Jaz sem zelo uživala v teh začetkih, ko smo iskali še oblikovalce. Vse je bilo treba postaviti na novo, revijo smo zelo resno zastavili, da bi lahko preživela s svojimi sredstvi. To je bila v bistvu projektna naloga, ki sem jo delala v programu MBA pri Danici Purg in nosi naslov *A problem of market opportunities for the magazine Andragoška spoznanja*, tako da smo resno analizo naredili, kakšne so v bistvu takrat bile tudi tržne priložnosti za to revijo. Hoteli smo jo postaviti, kot rečeno, da bi sama preživela. Nismo pričakovali profita, ampak da ne bi bilo treba dodatno potem vlagati vanjo. Mogoče bi bilo zanimivo tudi pogledati, kdo so bili naročniki. V bistvu so med naročniki prevladovala podjetja. To so bili takrat večinoma neki skrbniki izobraževanja, ki so ponavadi znotraj kadrovskih služb skrbeli tudi za izobraževanje. Tudi že prve izobraževalne centre smo imeli takrat v Sloveniji vzpostavljene. Zlasti recimo Krka, Lek in podobni in tudi ti so bili seveda naročniki revije. No, druga večja skupina so bile pa raznorazne izobraževalne organizacije. Ljudske univerze in druge organizacije, ki so se potem po osamosvojitvi kar množično osamosvajale pa hkrati tudi pojavljale v neki drugi obliki. No, nezanemarljiva skupina so bili tudi študentje in pa seveda nekaj posameznikov. Mi smo imeli leta 1996 452 naročnikov, s čimer se je dalo preživeti. To so bili naročniki, ki so plačevali naročnino. Naj omenim še to, da smo takrat naredili tudi prvo raziskavo med bralstvom – kaj si želijo, kaj si želijo od te revije, kaj pričakujejo od te revije. Na prvem mestu z največ odgovori so se pojavile nove raziskave in projekti s področja izobraževanja odraslih v Sloveniji. Zelo zanimivo, da jih je najmanj zanimalo, kaj se dogaja v tujih deželah, kakšne pristope uporabljajo drugje. Na drugem mestu se je pojavilo, da bi radi več vedeli o raznih izobraževalnih metodah za odrasle ter na tretjem in tudi četrtem mestu je bilo izobraževanje zaposlenih. To je tudi obdobje, ko se je začelo izobraževanje zaposlenih zelo vzpenjati oziroma je bila velika pozornost namenjena temu. In pa v tem prvem obdobju tudi izobraževanje za demokracijo. To je bil tudi Anin prvi uvodnik, če se spomnite. Takrat je bilo tudi logično pričakovati, da nimamo nekega znanja s tega področja, in so se v bistvu ljudje kar množično zanimali za teme, ki bi nekako obeležile to svobodno Slovenijo. Revija je bila tako v prvem vidiku namenjena seveda bralstvu, ki ga kakorkoli zanima izobraževanje odraslih,

ne samo akademikom. Takrat, v tisti prvi fazi, smo nekako bolj ciljali na izobraževalne centre, torej na podjetja, ki bi s tem seveda lahko oplemenitila svoje znanje na področju izobraževanja odraslih. Pa še eno področje bi omenila, ki je tudi takrat vzkliklo, pa je danes vsak dan bolj pomembno, to je področje akumulacije organizacijskega znanja. Mogoče je bil tudi zaradi tega Mobitel sponzor, ker oni so bili tudi prvi, ki so se zavedali, da je pomembna akumulacija znanja tudi znotraj organizacije, da ne govorimo samo o metodah in tako naprej, ampak da dejansko najdemo tudi neke pristope, metode, prijeme, strategije, če želite, da se ta učna krivulja organizacije dviguje. Ta začetni zagon je bil obetaven, vendarle pa potem nekako to ni bila ravno revija, kjer bi lahko tudi oglaševali, da bi lahko preživela zgolj s sponzorstvom in pa seveda z naročninami. Nekako smo se odločili, da to prestavimo na Filozofsko fakulteto, kar mislim, da je tudi prav, da revija spada tja, da revija spada na Oddelek za andragogiko.

Dr. Ana Krajnc: Jaz bi dodala, če smem. Jaz sem dvakrat poskusila s financiranjem revije, da bi nekaj od revije imeli, in sicer z republiškim zavodom za zaposlovanje, da bi vsi zavodi za zaposlovanje to revijo naročili in tudi pisali; da bi imeli vsaj nekaj ljudi, ki bi stalno pisali o njihovi problematiki v izobraževanju. S tem sem hotela, da se malo ozaveš, kako pomembno je znanje, kako pomembno je, kam brezposelne pošlješ, na katero izpopolnjevanje in tako dalje, vendar so ta predlog zavrnil. Drug poskus je bil, ko sem šla tudi osebno k predsedniku gospodarske zbornice, smo danes prijatelji, h gospodu Čuku, da bi gospodarstvo oživili in odprli pot tudi za avtorje, da pišejo iz gospodarstva kaj več o tem, kako jim je znanje potrebno, ampak takrat mi je negativno odgovoril, je rekel, da tega gospodarstvo ne rabi. Tako je pač bilo, tako stanje, da znanja nisi rabil ... Je pa res, da moraš biti v pravi stranki. Vidim zdaj tudi pri Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje, najhujše je nestrankarsko. Še vedno je ena logika, enopartijski sistem v glavi ljudi. In stroka ne more biti, ne dobi družbenega pomena; se vidi, da brez družbene moči ne moreš nič.

Tanja Šulak: Pri reviji nisem sodelovala ob njenih začetkih. Ko sem se s prenosom sedeža revije na Filozofsko fakulteto kot tajnica vključila v delo pri reviji, je bila njena vloga prek objavljanja prispevkov večinoma domačih avtorjev podpirati razvoj andragoške teorije in prakse v Sloveniji. Naročniki so bili tako izobraževalne institucije, študentje, tudi podjetja, inštituti, izobraževalni centri, raziskovalni centri ... Naročnikov je bilo blizu 500.

Dr. Nives Ličen: Z Markom sva bila urednika med letoma 2013 in 2017, ko se je začela digitalizacija, spremenili smo obliko revije in vzpostavili omrežje novih recenzentov. Ker je v Sloveniji malo strokovnjakov za področje izobraževanja odraslih, se je vzpostavila mreža, ki je bila interdisciplinarna. Ohranjali smo dva sklopa člankov: znanstvene in strokovne. Zgledovali smo se po drugih revijah, ki so objavljale znanstvene in strokovne članke. Taka je bila italijanska revija *Adultita*. Polovica revije je zajemala razmišljanja praktikov, polovica pa akademske razprave. Druga revija, ki je bila vsaj zame tudi zgled, je bila revija *Glasnik* Slovenskega etnološkega društva, ker so se trudili ohranjati slovenski jezik, razvijati strokovni jezik ter iskati povezave med znanstvenim in strokovnim delom.

Med 2013 in 2017 je bilo prehodno obdobje med revijo, ki je bila namenjena objavljanju novosti o raziskovanju in razvoju prakse, in revijo, ki prinaša raziskovalne članke v veliki meri v angleškem jeziku.

Dr. Marko Radovan: To, ko je Nives omenjala pot revije, je bilo dejansko vprašanje, komu je revija namenjena. Midva sva, mislim, bila še v tem prehodnem obdobju, kjer sva se trudila in smo se zavedali tega, kar je tudi že Nives omenila in je tudi Ana poudarila, da pač naj revija služi hkrati raziskovalcem in praktikom. Tudi Daniela je govorila o tem, kako so imeli interes v podjetjih in tudi drugi praktiki na ljudskih univerzah. S sprememljenim načinom financiranja se je seveda začelo tudi težišče, komu je ta revija namenjena, spreminjati. Ko smo enkrat prišli do tega, da revije ne financirajo več neki sponzorji, podjetja in tako dalje, ampak na primer – mislim, da se je to tudi že v najinem obdobju začelo – ARRS [Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije] oziroma založba, so bili tukaj kar naenkrat postavljeni neki drugi kriteriji kakovosti revije, ki smo jih morali upoštevati. Ti kriteriji so bili število znanstvenih člankov, število citatov in tako dalje. Seveda sva se midva soočala ne samo s problemom z recenzenti, je bil problem tudi z avtorji, na obeh straneh. Po eni strani je bilo vedno manj strokovnih člankov. En del tega je tudi pač digitalizacija, ki jo je omenila Nives. Mnoga društva, zavodi in tako dalje so začeli sami izdajati novičnike, bolj ali manj obsežne revije in na primer *Andragoških spoznanj* kot takih niti niso več toliko potrebovali, ker so to, kar delajo, kar se dogaja pri njih, distribuirali na drug način. To v bistvu je zdaj še bolj intenzivno. Po drugi strani smo imeli pa seveda tudi težave z avtorji oziroma znanstvenimi članki. Slovenija je majhen prostor, začeli smo vabiti tudi tuje avtorje. Smo pa v bistvu takrat še vseeno nekako tako gledali, da je bila revija bolj ali manj v slovenščini z enim ali dvema angleškima člankoma. V bistvu toliko, da smo malo zadostili financerju oziroma bili lahko uspešni pri pridobivanju sredstev na teh razpisih, na katere smo se prijavljali. To je bil seveda začetek tega, da smo po mojem mnenju začeli revijo obračati stran od praktikov in bolj poskušali iti na področje raziskovanja. To pa ima seveda tudi nekatere negativne posledice. Za podjetja in tako dalje ta revija kar naenkrat ni bila več tako zanimiva, je pa bila vedno bolj zanimiva za akademsko srenjo. Da bi pridobili te raziskovalce, da bi objavljali, smo pa seveda poskušali tudi vstopati v različne baze, kot je Scopus.

Gotovo, Marko, sem si sam z odpiranjem širši mednarodni skupnosti ves čas prizadeval okrepiti znanstvenoraziskovalni fokus revije, ki pa naj bi še vedno služila trem ključnim skupnostim: raziskovalni, odločevalski in praktikom. Če nadaljujemo, vsako obdobje urednikovanja zaznamujejo nekatere posebnosti in izzivi. Gotovo obdobje po osamosvojitvi Slovenije, o čemer sta govorili dr. Ana Krajnc in dr. Daniela Brečko, pa tudi obdobje pred vstopom v Evropsko unijo in po njem, čas globalne finančne krize, obdobje digitalizacije, ki jo omenja Nives, in to, Marko, na kar si sam opozoril, vključevanje revije v mednarodne baze. V mojem obdobju urednikovanja je glavni izziv, ki ostaja žal še vedno nerešen, povezan prav z vključevanjem revije v mednarodno bibliografsko bazo Scopus, ključne teme (na primer globalizacija in evropeizacija

izobraževanja, vključevanje starejših v skupnost, učeča se mesta, učenje na delu, trajnostni razvoj, izobraževanje in digitalna preobrazba) pa smo obravnavali prek pozivov za tematske številke. S katerimi ključnimi izzivi ste se soočali vi v času vašega uredni-kovanja revije in katere so bile glavne teme izobraževanja odraslih, ki so se vam zdele pomembne, da jih revija obravnava?

Dr. Ana Krajnc: Naš ključni izziv je bil prvič zelo lepa priložnost, da se premaknemo in nekaj ustanovimo, ker so bili dani objektivni pogoji s financiranjem nemškega inštituta. Naš namen je bil v glavnem razvijati domačo prakso in razvijati tudi domačo znanost, ne biti pa gluhi in slepi za raziskave v tujini. To se pravi, da je uredništvo imelo tudi tuje akademike in da so tudi pisali za nas članke. Recimo, spominjam se, ko je Collins – on je poznan v andragogiki, v Angliji je bil dekan pedagoške fakultete – ko sem ga prosila, naj napiše članek za našo revijo in ga pošlje, rekel (na kratko v prevodu), da »če iščeš nekoga, ki ti bo napisal članek s 1000 citati, potem ne vabi mene k sodelovanju. Pri meni ne bo citatov, ampak imam jaz pravico razmišljati. Bom razmišljal in to napisal.« Zdaj, ko vas poslušam, ste pa zaprti v tirnice. Jaz bi rekla na mojo dolgoletno izkušnjo, da je to ena poceni amerikanizacija naše družbe, zelo poceni. Ampak nevarna amerikanizacija, ker vemo, da ameriška družba je bolna družba in razpada in ta vzorec se že prenaša k nam, ampak pustimo to za kako drugo diskusijo. Kot sem na začetku rekla, uredniki se prilagajate in se morate prilagajati družbenemu stanju. Kot smo slišali: digitalizacija, več angleščine in tako dalje. To je življenjsko, potrebno in nujno. V dani situaciji prilagajanje razmeram pomeni tudi preživetje, bi rekla.

Tanja Šulak: Izpostavila bi, da nas je ob finančni krizi doletel drastičen upad naročnikov, in ker objave niso bile več plačljive, je bilo tudi vse manj avtorjev, ki bi bili pripravljeni pisati za revijo. To so bila kar naporna leta, na eni strani je potekalo prizadevanje za ohranjanje in pridobivanje novih naročnikov, na drugi pa je bilo veliko truda glavne urednice vloženega v pridobivanje in motiviranje piscev za revijo. Sčasoma se je pričela pojavljati tudi drugačna politika financiranja revij v Sloveniji, uvedeno je bilo točkovanje revij, tudi znanstvenih in strokovnih objav, in ob tem tudi spremenjeno in zaostreno sofinanciranje revij s strani države. Posledično je revija vse bolj postajala znanstvena revija in s tem še bolj izgubljala svoje prejšnje naročnike. Obenem pa se je pričela odpirati v mednarodni prostor in pričela z objavami tudi v angleščini.

Dr. Daniela Brečko: Izmed tem smo namenjali pozornost državljski vzgoji, znotraj tega tudi učenju za demokracijo. Hkrati seveda tudi učenju za družino, takrat se je, mislim, to prvič pojavilo. To so bile nekako za Slovenijo takrat nove teme. Potem smo poklicnemu izobraževanju namenjali tudi kar nekaj pozornosti. Kot sem že rekla, moja glavna strast je bila prav izobraževanje zaposlenih, ker sem pač izhajala takrat iz podjetja in sem videla, kaj se dejansko da na tem področju narediti. Tudi že takrat se je malo začelo povezovanje s tako imenovanim področjem HRM, se pravi *human resources management*. Danes vidimo, če pogledamo v angleščini, *learning and development* je funkcija, ki jo opravlja izobraževalni manager, medtem ko je HRM mogoče še nadgradnja tega, se pravi malo širša funkcija. Smo začeli to dvojje prepletati, tako da se je Slovenija takrat s temi pojmi,

izrazi tudi prvič seznanjala, soočala. Veliko energije smo namenjali – apel je pravzaprav prišel iz podjetij – tudi tako imenovanemu področju kariernega razvoja in kakšna je vloga izobraževanja znotraj kariernega razvoja. Do takrat, saj veste, v starem sistemu nismo kaj dosti razmišljali o karieri, kasneje pa smo morali sami začeti razmišljati o tem, kaj bomo počeli, kam bomo šli, kaj želimo, kakšne so naše ambicije in tako naprej. Pa seveda tudi na paradigmo vseživljenjskega izobraževanja smo bili zelo pozorni takrat, da smo jo z vseh možnih kotov predstavili, tako da je postala res zanimiva, in mislim, da tukaj nam je pa res uspelo. Danes se že vsakdo s tem na nek način strinja, tudi že živi na nek način to dejstvo. Pa tudi vse teme, ki so takrat bile aktualne. Recimo funkcionalno pismenost smo tudi obravnavali v tem obdobju. Že takrat smo ugotavljali, da bo tudi dostop do nekih komunikacijskih sredstev delal razliko med izobraženim in manj izobraženim človekom in hkrati bo to vplivalo na kakovost njegovega življenja v celoti. Jaz moram reči, da smo se za tiste čase lotevali tem, ki jih je Slovenija res nujno potrebovala, in smo se seveda tudi trudili pripeljati nekaj tujih avtorjev, da razmišljajo o tem. Čeprav, kot sem že rekla, smo pa vendarle zelo cenili domače prakse, kjer je bil pa seveda tudi izziv, da nismo vedno dobili primerne članka. Tudi nasploh, o vlogi učenja v človekovem življenju. To je bila tudi ena taka glavna poanta, smo o tem na tak in drugačen način pisali in mislim, da je bilo to za tiste čase dokaj uspešno. Sam pristop je bil pa v tem obdobju bolj ali manj res izkušnjski. Zelo smo se veselili prispevkov, v katerih je bila podana tudi kakšna neposredna izkušnja, primer iz prakse, kako so to tudi delali. Malo manj smo bili mogoče nagnjeni k znanstvenoraziskovalnemu delu, čeprav verjamem, da je potrebno, pa tudi takrat jih je nekaj vendarle že bilo. Vendar pa danes zagotovo revija brez tega ne bi preživela. Se zelo strinjam s tem, kar je že tudi prej povedal Marko, da vsaka izobraževalna institucija ali pa vsaka institucija že ima neka svoja komunikacijska sredstva in to izkorišča za promocijo svojih produktov. Dejansko revija v taki obliki, kot je bila na začetku, verjetno ne bi več preživela. Zaradi tega se gotovo rabi spremeniti v drugo smer.

Nives in Marko, kako je bilo v času vajinega urednikovanja? Kateri so bili ključni izzivi? Katere teme so bile v ospredju?

Dr. Marko Radovan: Nekaj teh izzivov sem že prej omenil. Spraševala sva se o mediju, ki se spreminja. To je zdaj še bolj očitno, torej v kakšni obliki naj revija izhaja, pa ne toliko zaradi neke ekonomičnosti, ampak zaradi potreb ali pa pričakovanj bralcev. En del tega razmisleka, zakaj spreminjati tudi samo obliko revije, je bil v tem, da bi šli lahko enkrat v prihodnosti potem veliko lažje na te formate, če bo tekst oblikovno enostavnejši. HTML niti ni tako problematičen, ampak format ePUB pa v bistvu ne podpira tako bogatega oblikovanja, kot ga je takrat revija imela. To je en izziv, s katerim se bomo morali najbrž tudi v prihodnje še soočiti. Torej medij, ki se spreminja, način, kako beremo, vsaj raziskovalci. Mi imamo raznorazne aplikacije, s katerimi si označujemo kakšne odstavke, besede v besedilih, da si jih potem lahko nekje združujemo. Kar se tiče samih vsebin, pa ... Na začetku je rekla Daniela, da je bilo veliko o metodah izobraževanja in tako dalje. Tukaj so se potem seveda teme spreminjale, postale so bolj nacionalne, mednacionalne, teoretske

teme. Kaj sploh je izobraževanje odraslih? Mislim, da smo šli tudi nekoliko ven iz strogo samega razumevanja izobraževanja odraslih, bolj v vseživljenjsko učenje v zelo različnih oblikah, kot je bilo že omenjeno. Torej tudi družinska andragogika oziroma učenje v družini, različne priložnostne oblike. Tukaj smo poskušali oziroma smo bili primorani tudi s tematskimi številkami nekako iskati tiste raziskovalne teme, ki so v določenem trenutku aktualne v Sloveniji, Evropi in tudi v svetu. To je bil ta izziv, kako te teme nekako predstaviti, dobiti avtorje, hkrati pa biti tudi zanimiv za naročnike revije.

Dr. Nives Ličen: Poleg tega, kar je Marko povedal o digitalizaciji, so se v tistem času začeli »preobrti« v epistemologijah. Recimo narativni obrat, afektivni obrat, zelo izrazit je bil obrat v (kvalitativni) metodologiji. Ti obrati so zahtevali tudi drugačne premisleke, tako da smo nekatere avtorje osebno nagovarjali. Spomnim se, da smo naprosili doktorja Krašovca, da je pripravil tri članke o neoliberalizmu. Ker smo v obdobju 2013–2017 še poskušali ohranjati tudi strokovni del v reviji, smo bili v stiku z avtorji in avtoricami iz prakse. Kasneje se je stik s prakso izgubil. Spraševali smo se, kako vedenje z različnih področij združevati, da se področje razvija. Spraševali smo se, ali bo revija bolj namenjena strokovnim pogledom in razpravam ali pa bo bolj izrazito objavljala znanstvene članke.

Hvala. Nives, dala si iztočnico glede povezovanja teorije in prakse, pa bi se v nadaljevanju navezal na to. Skratka, teorija in praksa izobraževanja odraslih sta medsebojno neločljivo povezani. Ni skrivnost, da je izobraževanje odraslih najprej vzniknilo iz potreb prakse, šele kasneje je pomen začela pridobivati tudi teorija. Kot je nedavno ugotavljal Kjell Rubenson, skrb o pomanjkanju teoretičnih podlag izobraževanja odraslih dandanes nekatere raziskovalce izobraževanja odraslih vodi k, če lahko tako rečemo, pretiranemu ukvarjanju z razvojem abstraktnih teoretičnih konceptov, ki niso povezani s prakso, kar lahko povzroči tudi to, na kar ste vi, dr. Ana Krajnc, opozarjali v svojih delih, da začne pešati tudi praksa izobraževanja, če ta nima podpore v teoretskem raziskovanju. Zanima me, kako vi danes vidite razmerje med teorijo in prakso izobraževanja odraslih, pa tudi politiko, ki danes prav tako pomembno sooblikuje področje izobraževanja odraslih.

Dr. Ana Krajnc: Ja, kot sem nekje objavila članek, čakam, da bo družba cenila izobraževanje odraslih in znanje. Čakam tisti trenutek, kdaj bo. Doslej tega preboja nismo naredili po mojem vtisu. To je moj vtis. Recimo, ko se je reorganiziralo. Z »Gabrovega« ministrstva je šla znanost, je šlo visoko šolstvo, šel je šport ven. Kar nekaj področij dela ministrstva za izobraževanje. Nam so na začetku 90. let rekli, minister za šolstvo, ko smo predlagali, da se to sploh imenuje ministrstvo za izobraževanje, ne za šolstvo, je rekel: »To pa ne, tega pa ne smemo.« Deterioracija je bila zelo sistematična in kaznovanje, ki smo ga na področju izobraževanja odraslih doživljali v samostojni Sloveniji. Bila je zelo vidna. Ko so, recimo, spremenili akt o Andragoškem centru Slovenije, da ni bilo treba več imeti doktorata kot naziva in tako naprej, kar smo dali v začetku noter. Čeprav so imeli samo enega doktorja, Zorana Jelenca, takrat, ampak smo rekli: »Dajmo to kot perspektivo, da ima neko znanost.

Ne moreš razvijati, če nimaš širokega znanja. Ne moreš razvijati, če ne veš, kaj razvijaš.« In zdaj dobimo direktorico Andragoškega centra Slovenije, ki je zelo simpatična, ampak prihaja s predšolskega področja. Prvič so nam zakonodajo spremenili na slabše, da direktorja ne izbiramo po znanosti in znanstvenih nazivih, zdaj se znanje ne upošteva niti tu. Drugo, imamo vodjo sektorja na ministrstvu, ki piše, da bi zdaj dobili vsaj svoj direktorat na ministrstvu, ko gredo mnogi ven. Je dovolj prostora, da mi dobimo, ker imamo tam sedem sodelavk, ki so nam krasno predane, ampak nimajo nobene moči. Nobene moči. Ne vem, kako bo to skozi spravila. Ali vidite, to so taki kiksi. Recimo zdaj pri organizaciji ministrstva ne delajo po nobeni logiki izobraževanja odraslih. Preštete, koliko Slovencev in koliko let izobraževanja. Če še starejše prištejemo, 30 do 40 let, potem je to 70 let izobraževanja odraslih in več. Jih ne zanima to. Ne pride do preskoka, dokler je določena logika, ki ima politično moč. Tudi smo Andragoško društvo Slovenije spodbudili, da bi dalo pobudo za to, da se ustanovi direktorat za izobraževanje odraslih na ministrstvu, pristojnem za izobraževanje. So čakali razgovor z ministrom in tako dalje. Skratka, nastalo ni nič. Najprej se ne nastavlja več doktorja, ampak tistega, ki bo ubogal. Po drugih kriterijih se nastavlja na področju izobraževanja odraslih. Tistega, ki ima v rokah moč, državno, politično moč. To se mi zdi, da je še deterioracija, ki je podedovana, ampak stopnjevana v današnje dni. Mi smo vedno privesek srednješolskega izobraževanja. Zakaj? Ne vem. Veste, kaj so mi rekli, ko sem v 70. letih poskušala Freireja prevesti? Zdaj ga je primorska univerza prevedla. Ko sem poskušala doseči prevod tudi pri znancih, tudi pri ljudeh, ki smo bili prijatelji, so rekli: »Ne moremo. Politično je sporno prevajati knjigo Pedagogika zatiranih, saj v Jugoslaviji vendar ni nobeden zatiran. Ni nobeden nizko izobražen.« Bili smo pa kot Alžirija. Na Unescovem zemljevidu smo imeli največji, enak procent kot Alžirija nepismenega prebivalstva. Ali si predstavljate to? Se spomnim, roza so bili. Sem rekla v Parizu: »Zakaj pa nas roza pobarvate?« »Ja, tako so pobarvani tisti, ki imajo 25 procentov nepismenega prebivalstva.« Analfabe v Jugoslaviji. Ampak se z izobraževanjem odraslih nihče ne ukvarja in mi nimamo nizko izobraženih, mi nimamo zatiranih. Tako počasi se premika v izobraževanju odraslih in vaše delo je res pionirsko. Da prodirate na takem področju počasi naprej. Kaj vse očitajo Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje, ampak mi preživimo in gremo naprej. Vztrajamo naprej, ker ni vseživljenjskega izobraževanja, če ni izobraževanja prebivalstva v zadnjih 30 do 40 letih. Kakšno vseživljenjsko izobraževanje pa je to, ki ga mi zagovarjamo ali mislimo, da ga zagovarjamo? Je res veliko vprašanje.

Dr. Daniela Brečko: V poslovnem svetu velja, pa verjetno tudi nasploh, če že omenjamo inovativnost kot potrebo odraslih, da so ves čas inovativni tako ali drugače, ena misel je: »*Innovation without implementation is hallucination.*« To pomeni, da mi res moramo teorijo in prakso še naprej nekako preplesti. Po drugi strani pa lahko tudi razmišljam v tej smeri, zakaj je izobraževanje odraslih v politiki podcenjeno, kar mislim, da je. Dejansko mogoče to izhaja tudi iz tega, ker politika nekako predvideva, da bodo za izobraževanje odraslih že poskrbela podjetja in bodo tudi financirala za tiste, v katere se namenijo vlagati. In to se dejansko tudi dogaja. To jim na nek način dovoljujemo. Dejansko danes, če pogledate, kaj pa financira ministrstvo? V bistvu marginalne skupine kvečjemu še, drugih

ne financira. Ali pa če dobi kakšna evropska sredstva, potem financira v bistvu neumnosti, kot jim jaz rečem. Kot je bil zadnji razpis za izobraževanje starejših odraslih, ki se je začelo pri 42 letih. A je to starejši odrasli? Lepo vas prosim. To je samo zavajanje. Naj bi se nehali izobraževati pri 42 in potrebujemo po tem podporo. To danes ne bo šlo več. To je bil razpis za podjetja, podjetja so lahko črpala sredstva za izobraževanje starejših od 42 let. Pri razpisih se včasih zgodi to, da v končni fazi morate zadovoljiti samo birokratske zahteve, sploh ni pomembna tema, ni pomembna neka kakovost procesa, nič ni pomembno. Tudi rezultati na koncu, samo da tiste zadovoljiš v poročanju. Po drugi strani pa še ena misel, da, glejte, danes govorimo, da je znanje nova svetovna valuta, in tega se vsi dobro zavedamo. Ko pa gledate področje izobraževanja odraslih, je tukaj tako malo denarja, da je res škoda. Tudi revija je na tem področju, ne bo dobro preživela. Ker če sami izobraževalci odraslih ne znamo ceniti znanja, ga podcenjujemo, mislimo, da je vse zastoj, potem ne bomo daleč prišli. Mogoče bi morali ta osnovni *mindset* spremeniti, da je znanje res vredno. Tudi v denarju, če je pač to osnovna valuta, s katero vse primerjamo.

Dr. Marko Radovan: Jaz se tukaj strinjam z Ano. Izobraževanje odraslih ali pa andragogika sta tukaj že tradicionalno zapostavljena. Ves politični interes, ekonomski, je osredotočen na osnovno šolo in srednjo šolo, odrasli pa so potem nekje v ozadju. Seveda se tudi odrasli izobražujejo, ampak to je pač nek dodatek. Zelo dobro se je med covid krizo videlo, kje so prioritete. Mislim, da se je 90 procentov govora, diskusiji, raziskav in tako dalje usmerjalo na to, kako bodo srednješolci maturirali, kako ta covid kriza vpliva na osnovnošolce.

Dr. Nives Ličen: Ločevanje med teorijo in prakso ni tako ostro. Ko se začnejo raziskave s participativnimi metodami, občansko znanostjo, reflektivno prakso, ko se spodbujajo inovacije, je povezovanje med teorijo in prakso vedno bolj intenzivno.

V obdobju 2013–2017 smo si želeli več razmisleka o terminologiji, ker revija neguje in ustvarja strokovno besedišče. Pogovarjali smo se s profesorjem Muršakom o »jezikovnem kotičku« v reviji. Dva izziva sta se pokazala na presečišču teorija–praksa. Na eni strani strokovna terminologija, iskanje novega besedišča, na drugi strani pa razvoj raziskovalnih metod, ki so participativne.

Dr. Ana Krajnc: Zelo podpiram to ugotovitev Nives, ker je za industrijsko obdobje bilo značilno strogo ločevanje prakse in teorije, ni pa za postindustrijsko obdobje, karkoli je ta nova družba, ki nastaja. Del družbenega premika je bil tudi to, da teorija in praksa prideta skupaj. Zato imamo zdaj, na SAZU [Slovenska akademija znanosti in umetnosti] smo ustanavljali zadnji dve leti, občansko raziskovanje, ki je zelo popularno povsod in je v Sloveniji nastalo. Mi imamo raziskovalno izobraževanje že od 80. let, pa so bili tiho in delali po svoje. SAZU je zdaj to nekako fiksiral in v Centralni tehniški knjižnici je v zadnjih dveh letih tudi uradno zaživelo občansko raziskovanje, kar pomeni, da kdor se lahko uči, lahko tudi raziskuje. Če ga zanima, kakšna je pitna voda v Anhovem, vstopi v skupino o pitni vodi v Anhovem in raziskuje, kaj so viri pitne vode. Zelo podpiram, tudi jaz podobno opažam.

V zadnjih letih v mednarodnem prostoru raziskovalci proučujejo (na primer Andreas Fejes, Erik Nylander), koliko je področje izobraževanja odraslih pluralno v metodološkem in teoretskem smislu. Ugotavljajo, da v metodološkem smislu, kar je že Nives prej opozorila, na področju izobraževanja odraslih prevladujejo kvalitativne raziskave, ne kvantitativne, v teoretskem smislu pa da prevladujejo sociokulturne perspektive (situacijsko učenje – Wenger, socialno kognitivna in sociokulturna teorija – Vigotski), kritična pedagogika oziroma radikalno izobraževanje odraslih (izhajajoč iz Freireja) ter poststrukturalizem (izhajajoč iz Foucaulta). Kateri so bili prevladujoči teoretski in metodološki trendi v člankih v reviji za časa vašega urednikovanja?

Dr. Ana Krajnc: Ja, jaz se konkretnih člankov ne spomnim, da bi jih zdaj našela. Zase lahko ocenim, da kakor sem pomagala razvoju andragogike, sem tudi zavirala razvoj andragogike, ker nisem bila član stranke, ki bi imela družbeno moč. Sem gledala znanost nestransko. Kot znanost, ki naj razvija prakso, zato sem tudi ohranjala tistih 40 do 45 letnih predavanj, da sem iz prakse prinašala v predavalnico primere in tako dalje. Tudi tam so študentom omogočali, da doživljajo našo prakso, tako, kot je. Recimo poklicno izobraževanje je bilo zelo razvito, potem je bila zelo razvita ideologija Jugoslavije, to politično izobraževanje na ljudskih univerzah in delavskih univerzah v Sloveniji. To sta bili dve področji, ki sta bili takrat gonilni sili izobraževanja odraslih. Najprej si denar dobil, če si rekel, da imaš neko politično ideološko izobraževanje. To je tudi za ljudske univerze veljalo, za delavske univerze. Danes se teme spreminjajo in mi z njimi, čeprav uradno ne priznamo razvoja in imamo šolstvo, kakršno imamo. Izobraževanje odraslih mora razmišljati o tem, kakšno šolstvo ima pred seboj in kaj smo se naučili. Nas so recimo študentje na Filozofski fakulteti naučili nove logike. Naj vam povem primer, da sem prvemu in drugemu letniku predavala na koncu, leta 2002. Predavam v veliki predavalnici na filozofski in mi se pred tem zgoraj, v kabinetu, pogovarjamo kot kritika, samokritika, da profesorji uporabljamo preveč tujk in študentje verjetno ne poznajo vseh tujk. In jaz pridem in govorim o spreminjanju statusa žensk v Sloveniji. Nekaj sem ilustrirala in omenim Vido Tomšič, potem pa vprašam – sem si rekla, mogoče je pa to tujka tem mladim ljudem – vprašam: »Kdo pa je Vida Tomšič?« 120 študentov, prvi in drugi letniki skupaj, kolikor jih je bilo, polna dvorana, tišina, nihče ni vedel, kdo je Vida Tomšič, in veste, profesor se zgrozi, ko postavlja neumna vprašanja, očitno neumna, ker nobeden ne ve odgovora. In potem eno dekle reče: »Pri katerem predmetu bi pa mi morali to izvedeti?« Mi je bilo kristalno jasno, kaj je zašolana družba. Kristalno jasno. Ti ljudje, preden pridejo do fakultete, izgubijo mladost, izgubijo otroštvo, ker delajo samo za točke in predmete. Mi smo pa »bluzili«, pa smo prisluškovali, kaj se starši pogovarjajo, pa kaj se drugi odrasli okoli, pa kaj sosedu pravi moji mami in tako dalje. Marsikaj si izvedel. Oni nimajo časa, morajo biti za pisalno mizo in morajo sedeti, da bodo prišli na fakulteto. Ko jih uničimo, rečemo: »Zdaj pa pojdite na fakulteto, ljubčki, zdaj pa izvolite.« In temu so primerne fakultete. Vidite, tudi to je del našega razvoja. Malo smešno zveni, ampak tudi to je del našega razvoja in moramo se vprašati, kakšno imamo šolstvo. Tovrstne probleme bo morala revija reševati. Tudi odnos med šolstvom in izobraževanjem odraslih, ker vi že dobite produkt.

Dr. Daniela Brečko: V mojem obdobju so zagotovo dominirale sociokulturne perspektive. To nas je, tudi mene osebno, zelo motiviralo, ker smo v marsičem poudarili nekatera dejstva, ki izhajajo iz slovenske kulture. Najbolj sem nekako ponosna na skupnostno izobraževanje, lokalni razvoj. Temu smo namenili zelo veliko pozornosti takrat, kar je odpiralo te skupnosti, in mislim, da so rezultati danes tudi vidni še kje, niso bili samo takrat. Zdaj, kar se pa tiče samih raziskav, so zagotovo prevladovale kvalitativne raziskave, kar še zdaj, kakor opažam.

Dr. Nives Ličen: Mislim, da je izobraževanje odraslih v Sloveniji pod vplivom teorij, ki prihajajo iz družboslovnih smeri. Veliko izobraževalcev odraslih prihaja s Fakultete za družbene vede, Fakultete za organizacijske vede, Ekonomske fakultete. Manj je raziskovanja problemov z zornega kota filozofije. Drugo, kar je bilo prisotno, je to, da smo imeli malo člankov, ki bi izhajali iz večjih raziskav. Veliko je bilo manjših vzorcev, študij primerov.

Dr. Marko Radovan: V času najinega sourednikovanja nismo izvajali posebnih bibliometričnih analiz, ki bi natančno opredelile prevladujoče teoretične in metodološke trende v objavljenih člankih. Kljub temu lahko na podlagi splošnega vtisa in poznavanja vsebine revije strnem nekaj opažanj. Objavljeni članki so bili raznoliki in so zajeli širok spekter tematik s področja izobraževanja odraslih. Velik delež so imeli empirični članki, ki so temeljili na izvirnih raziskavah in so tako prispevali k razvoju znanja na tem področju. Kar zadeva teoretična izhodišča, so bili članki razpršeni med različnimi perspektivami. Morda bi lahko rekli, da je bil v nekem obdobju opazen trend prispevkov s področja kritične andragogike, ki so se navezovali na družbeno angažirano in emancipatorno vlogo izobraževanja odraslih. Vendar pa so bili tudi članki, ki so izhajali iz drugih teoretičnih okvirov, kot so sociokulturne teorije, humanistične perspektive, konstruktivistični pristopi in drugi. Metodološko so bili objavljeni članki prav tako raznoliki. Poleg že omenjenih empiričnih člankov, ki so pogosto uporabljali kvalitativne metode, so bili objavljeni tudi teoretski članki, pregledni članki, študije primerov in drugi tipi prispevkov. Na splošno bi lahko rekel, da je revija v času mojega sourednikovanja zagotavljala prostor za različne teoretske in metodološke pristope k izobraževanju odraslih ter s tem prispevala k pluralnosti in raznolikosti znanstvenega diskurza na tem področju.

Kakšen je vaš trenutni pogled na to, kako se revija razvija – na njeno vse večjo mednarodno odprtost, poudarek na znanstvenih člankih, objavljanje v slovenskem in angleškem jeziku, odprti dostop revije, prizadevanje revije za indeksiranje v bazi Scopus in za večjo citiranost revije v revijah, ki so vključene v mednarodno bazo Scopus ali Web of Science?

Dr. Ana Krajnc: Jaz bi rekla, da prihajamo na tiste resnice, ki jih razvoj poriva naprej. Zanimiva ta razprava, ki jo je tudi Nives imela, da problem ni nikoli enodisciplinaren. Vedno je interdisciplinaren. Če se andragogika širi v druge vede, je normalno, da vdirajo vanjo, ker to rabi. Nobena disciplina ne more več ostati sama sebi namen, medtem ko prej smo

pa delili prakso, teorije in disciplino. Naj karikiram s primerom. S seje sveta Filozofske fakultete si vedel, da neki doktorat verjetno ne bo na pedagogiki »prišel skozi«, ker ima besedo učenje v naslovu. Nisi smel tega imeti, ker si prebudil psihologe in so začeli glasovati proti in so anulirali temo in je bila tema zavrnjena. Niso nehali prej, dokler ni bila tema zavrnjena. Zakaj? Ker si šel na njihovo področje. To je bilo naše stanje, deljenje strogo na discipline. Tudi pedagogi smo svetovali kandidatu za doktorat: »Daj namesto učenja kaj drugega, izobraževanje ali kaj drugega. Samo ne izzivati te diskusije glede na stanje in mnenje.« Ker tam smo bili ljudje različnih disciplin in si lahko na licu mesta to doživljal, kako so bile discipline strogo deljene druga od druge. Ni več stroge delitve, problemi so interdisciplinarni. Dobili smo dovoljenje, da raziskujemo. Raziskovanje je odprto področje in nas zelo tepe, ker imamo premalo raziskav na našem področju. Nikakor pa ne ostati pri monodisciplinarnosti, ker je interpretacija težka. Težko zagovarjamo individualnost v izobraževanju odraslih in delež, ki ga ima družba v tej individualnosti. Saj človek ne živi sam, je družbeno bitje in moraš enako tudi sociologijo upoštevati. V paradigmah se premikajo stvari in so drugačne paradigme in drugačna izhodišča danes.

Dr. Daniela Brečko: Moram reči, da sem vesela, da je zaznati napredek v jasni smeri. Se pravi, da se pride v mednarodne baze, hkrati pa postane revija bolj mednarodna. S tem verjetno tudi bolj interdisciplinarna, oboje skupaj. To so bile že takrat naše velike, velike želje, vendar realno nismo imeli pravih možnosti za to, da bi nas v kakšno izmed teh bazi dali, tako da za to sem res vesela in hvala vsem, ki ste k temu prispevali. Verjamem, da bo revija tudi indeks Scopus prej ali slej dobila. No, bi pa nekaj mogoče tukaj rekla. Zdaj v Sloveniji kar nekaj revij že obstaja, ki objavljajo tudi prispevke s področja izobraževanja odraslih in tudi imajo zelo podobne namene, zelo podobne želje, da se indeksira. S tem v zvezi bi mogoče rekla, da bi bilo fino, da bi revija *Andragoška spoznanja* še enkrat premislila svoj *scope*. Se pravi, katero področje bo dejansko pokrivala. Konkretno, da ne bo potem nekako stvar razvodenela z vsemi temi revijami, da človek ve, na katero revijo se res lahko obrne. Vsekakor pa to, da se gre v smeri bolj akademskih razprav, kvalitativnih in kvantitativnih člankov, se mi zdi tudi prav.

Tanja Šulak: O mednarodnih bazah in posledično raznoraznih točkovanjih, ki izhajajo iz njih, imam tudi sama mnenje – menim, da gre v ozadju za diskriminatorno in vse prevečkrat nepošteno delovanje kapitalističnih korporacij, predvsem do majhnih akterjev, kot je naša država. Spomnim se začetnih prizadevanj revije za vključitev v baze; ob zavrnitvah so bili njihovi argumenti na zelo trhljih nogah, sploh glede na tedanjo vključenost včasih tudi revij zelo čudnega »porekla« v te eminentne baze. Škoda se mi zdi, da je naša znanstvena srenja poprijela za te nam tuje sisteme s korporativnimi ozadji, bolje bi bilo, če bi razvili svoje lastne sisteme vrednotenja in financiranja znanstvenoraziskovalnega dela in znanstvenoraziskovalnega tiska.

Dr. Nives Ličen: Verjetno je bila dobra odločitev, da postane revija mednarodna in objavlja v obeh jezikih. Med področji, ki bi jih lahko še vključevali, je vloga univerze pri izobraževanju odraslih, odkrivanje novih poti spoznavanja, nevroznanost in izobraževanje odraslih.

Dr. Marko Radovan: Glede razvoja revije menim, da je bila odprtost v mednarodni prostor nujna in koristna. Revija je s tem pridobila pri prepoznavnosti, kakovosti in vplivu. Večja mednarodna odprtost je omogočila objavlanje člankov vrhunskih tujih avtorjev, kar je dvignilo raven revije in razširilo njen doseg. Vendar pa menim, da nas akademska politika vrednotenja akademske odličnosti raziskovalcev in vrednotenja kakovosti revij na tem področju sili v večjo internacionalizacijo, kot bi si jo sicer želeli. Poudarek na znanstvenih člankih, objavlanje v angleškem jeziku, prizadevanje za indeksiranje v bazi Scopus in za večjo citiranost v mednarodnih bazah je vse posledica tega pritiska. Žal ima takšen pristop tudi negativne posledice. Revija postaja vse manj zanimiva za domače bralce, predvsem praktike, ki niso tako vešči angleškega jezika in jih bolj zanimajo praktično uporabni članki. To je škoda, saj je bila revija prvotno namenjena širšemu krogu bralcev, ne le akademski skupnosti. Načeloma sem zagovornik odprtega dostopa, saj omogoča dostop do znanstvenih informacij vsem, ne glede na njihove finančne zmožnosti. Vendar pa se je odprti dostop marsikje sprevrgel v povišanje stroškov objavljanja, kar najbolj občutijo avtorji. To je še posebej problematično za avtorje iz držav v razvoju, ki imajo pogosto omejena sredstva. Kljub tem izzivom lahko rečem, da sem zmerno optimističen in menim, da je revija na dobri poti. Z nadaljnjim razvojem in prilagajanjem se lahko uspešno umesti v mednarodni prostor, hkrati pa ohrani svojo vlogo pomembnega vira znanja in informacij za domačo strokovno javnost.

Še vprašanje za konec. Kaj bi sporočili bralcem revije, različnim raziskovalcem, odločevalcem, praktikom ob 30-letnici izhajanja?

Dr. Ana Krajnc: To, kar smo razmišljali ravnokar o interdisciplinarnih programih in kako discipline niso ločene, temveč druga drugo prekrivajo, nam lahko da neko širino. Ta razprava je bila zelo zanimiva za prihodnje, ker mislim, da s to širino – psihologijo, sociologijo in tako naprej – vse pride zraven in odpiramo vrata za nove raziskovalce. Novo raziskovalno področje je tudi individualizacija. Zelo pomembna tema, ker bomo imeli vedno več odraslih kot rednih študentov, ker si bodo morali pridobiti vsaj višjo izobrazbo, če ne drugega. Terciarno izobrazbo naj populacija ima, je tako kot osnovna šola za časa Marije Terezije. To je pa spet odprto vprašanje. To se pravi pametno voziti uredniško politiko med enim in drugim. Dovolj specifično, hkrati pa odprto za prisluhe drugih disciplin. Želim vse najboljše, uspehe in lepo pot naprej.

Dr. Daniela Brečko: Kaj bi želela sporočiti bralcem revije? Predvsem bi jim rekla to, da je revija res dočakala 30 let. To pomeni, da ima Slovenija lepe, bogate izkušnje. Pionirsko delo je naredila Ana na področju izobraževanja odraslih in od tega se lahko tudi ves svet uči. Predvsem bi bralce povabila, naj revijo spremljajo naprej in naj jo tudi sooblikujejo s svojimi prispevki. In seveda bi si res želela, da postane in ostane to, kar je tudi bil namen, osrednja revija za področje izobraževanja in učenja odraslih. Mislim, da jo res potrebujemo.

Tanja Šulak: Vsekakor čestitke sedanji uredniški skupnosti, da revija še obstaja!

Dr. Nives Ličen: Reviji želim, da bo zmogla kritično razmišljati o izobraževanju odraslih z najširšega zornega kota, da bo povezovala. Želim zelo uspešno nadaljevanje in še enkrat iskrene čestitke uredniškemu odboru.

Dr. Ana Krajnc: Mislim, da so zelo dobri predlogi, ki ste jih dali, da pustimo vrata odprta široko in da ohranimo svojo identifikacijo, kdo smo.

Dr. Marko Radovan: Ob 30-letnici izhajanja bi se želel zahvaliti vsem bralcem, raziskovalcem in praktikom, ki ste v teh letih soustvarjali revijo in prispevali k njenemu razvoju. Hvala, ker delujete na področju andragogike in ker svoja spoznanja, izkušnje in raziskovalne ugotovitve delite z drugimi. Še posebej sem vesel, da ste mnogi med vami izbrali revijo kot platformo za objavo svojih del in s tem prispevali k vsebinam, ki jih revija ponuja.

Hvala vsem za sodelovanje in delitev vpogledov v čas vašega urednikovanja revije.

Intervju je vodil Borut Mikulec.